

SIMETRIA ȘI ASIMETRIA ÎN CONFLICTELE CONTEMPORANE

SYMMETRY AND ASYMMETRY IN CONTEMPORARY CONFLICTS

SYMÉTRIE ET ASYMÉTRIE DANS LES CONFLITS CONTEMPORAINS

Mr.instr.av.drd. Mihai-Cristian STANCU*
Gl.fl.aer.(r.) prof.univ.dr. Vasile BUCINSCHI**

Conflictele contemporane sunt caracterizate de existența diferențelor de capacități ale adversarilor care se confruntă pe câmpul de luptă. Astfel, forțele beligerante, cu puterea de luptă mult mai scăzută decât cea a inamicului, vor căuta să aplice tactici, tehnici și proceduri pentru a evita punctele tari ale acestuia și pentru a-i exploata slăbiciunile. Deși este foarte des menționat termenul de asimetrie, atunci când sunt descrise conflictele contemporane din Afganistan, din Irak sau din Siria, nu ar trebui să uităm faptul că nu poate fi vorba despre asimetrie în lipsa simetriei, deoarece aceste două concepte sunt strâns legate între ele.

Most of the contemporary conflicts are characterized by an imbalance regarding the military capabilities of the belligerents on the battlefield. The weaker forces try to find out different tactics and techniques to avoid the strong points of a more powerful enemy on the battlefield and to take advantage of their weaknesses. Although we are speaking, day by day, more about mention asymmetry when we describe the current conflicts in Afghanistan, Irak or Syria, we do not have to forget that this could not exist in the absence of symmetry, because these two concepts are bound.

Les conflits contemporains sont caractérisés par les différences de capacités des adversaires confrontés au champ de bataille. Ainsi, les forces belligérantes disposant d'une puissance de combat bien inférieure à celle de l'ennemi chercheront à appliquer des tactiques, des techniques et des procédures permettant d'éviter ses forces et d'exploiter ses faiblesses. Bien que le terme d'asymétrie soit souvent mentionné dans les conflits contemporains en Afghanistan, en Irak ou en Syrie, il ne faut pas oublier qu'il ne peut y avoir d'asymétrie en l'absence de symétrie, ces deux concepts étant étroitement liés.

Cuvinte-cheie: simetrie; asimetrie; doctrină; viziune.

Keywords: symmetry; asymmetry; doctrine; vision.

Mots-clés: symétrie; asymétrie; doctrine; vision.

Pentru a descrie caracteristicile acțiunilor specifice conflictelor armate contemporane, sunt utilizate foarte des conceptele simetrie și asimetrie. Este greu de crezut că un viitor conflict va fi caracterizat de simetria acțiunilor militare. Mai degrabă, pe timpul desfășurării conflictului viitorului, beligerantul care are capacitatea

de luptă mult inferioară adversarului său va căuta să-l angajeze pe acesta în acțiuni de luptă neconvenționale. Pentru a descrie conflictul viitorului, în anul 1996, teoreticianul militar Ralph Peters afirma că: „Războiul viitorului se va desfășura pe străzi, în sistemele de canalizare, în clădirile înalte, în parcurile industriale și cartierele de locuințe, în colibe și în adăposturi specifice orașelor contemporane”¹. Astfel, mediul de confruntare al viitoarelor conflicte va fi caracterizat de o serie de obstacole care vor limita capacitățile militare deținute de armatele puternice ale lumii, oferind, în același timp, posibilități de acțiune

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: cristi21yun@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: vbucinschi2000@yahoo.com

multiple armatelor țărilor mai slabe, grupărilor paramilitare, teroriste sau insurgente. De altfel, teoreticienii militari contemporani sunt de părere că orice conflict al viitorului se va desfășura într-unul dintre următoarele medii de confruntare: teren muntos, localități, junglă și deșert. Fiecare dintre acestea prezintă caracteristici fizico-geografice, care au un impact negativ asupra capacităților oferite de tehnologia aplicată în domeniul militar, specifică armatelor puternice ale statelor dezvoltate.

În acest articol, vom evidenția aspectele de ordin general privind simetria și asimetria în conflictele contemporane, prin abordarea conceptuală a celor doi termeni, prin identificarea surselor apariției asimetriei pe câmpul de luptă, precum și a câtorva dintre posibilele direcții de acțiune desfășurate de către forțele care fac parte din Sistemul Național de Apărare, în scopul de a face față unui potențial adversar care folosește acțiunile de luptă asimetrice.

Simetria și asimetria în conflictele militare

În conformitate cu Dicționarul explicativ al limbii române, simetria reprezintă „proprietatea unui ansamblu spațial de a fi alcătuit din elemente reciproc corespondente și de a prezenta, pe această bază, anumite regularități; proporționalitate, concordanță, armonie între părțile unui tot, între elementele unui ansamblu etc.; distribuție egală, regulată, armonioasă a părților unui tot, a elementelor unui ansamblu; corespondență exactă (ca formă, poziție etc.) între părțile (opuse ale) unui tot”². Prin urmare, putem afirma că un conflict simetric este caracterizat de confruntarea dintre două state (doi actori) cu putere militară similară, cu resurse materiale și umane comparabile și cu tactici de ducere a acțiunilor de luptă asemănătoare, diferența fiind făcută de modalitatea de execuție a planurilor de operație concepute, cu alte cuvinte, de arta militară a comandanților celor două părți implicate în conflict.

Asimetria este, de fapt, lipsa de simetrie³. Un conflict asimetric opune doi beligeranți cu putere de luptă inegală, care folosesc strategii sau tehnici, tactici și proceduri care diferă în mod semnificativ. Conflictul asimetric este caracterizat de dezechilibrul existent între puterea de luptă a doi adversari, și, prin urmare, beligerantul mai slab folosește tactici și tehnici de luptă neconvenționale, cum sunt lupta de gherilă sau atacurile teroriste,

pentru a-și îndeplini misiunile și pentru a reechilibra balanța de putere. Asimetria a fost o caracteristică a conflictelor armate, încă din cele mai vechi timpuri. Astfel, pentru îndeplinirea obiectivelor militar-strategice, generalii greci foloseau două tipuri de abordări ale conflictelor armate:

- *metis* reprezenta războiul bazat pe stratageme – un fel de abordare indirectă a conflictului armat;
- *arète* reprezenta războiul concentrat pe folosirea forței fizice – abordarea directă a conflictului armat.

Mai târziu, strategiile militare de gherilă, folosite și dezvoltate de către Mao Zedong și Ernesto „Che” Guevara, au avut la bază perfecționarea tacticilor și procedurilor asimetrice de acțiune.

În anul 1999, Qiao Liang și Wang Xiangsui, doi colonei din Armata pentru Eliberarea Poporului, au scris „Războiul nerestricționat”, o carte de strategie militară, al cărei obiectiv a fost de a prezenta și de a dezbate o serie de tactici, de tehnici și de proceduri pe care state cu putere militară mai slabă sau în dezvoltare, cum era China, le pot folosi pentru a învinge un oponent cu o putere de luptă superioară. Cei doi ofițeri chinezi susțin că distrugerea unui adversar mult mai puternic poate fi realizată printr-o serie de acțiuni diferite de confruntarea militară directă, care au aceeași putere de distrugere, dacă nu una mai mare decât acțiunile de luptă directe.

Prima direcție de acțiune constă în folosirea instrumentului de putere politic, prin acțiunea concentrată a organizațiilor nonguvernamentale sau transnaționale. Instrumentul de putere economic este unul foarte puternic, prin folosirea căruia se obțin efecte strategice mult mai importante decât prin folosirea puterii de luptă a structurilor militare. Acțiunile ostile în mediul cibernetic oferă suport tehnic nu numai pentru transferuri de date, dar și pentru transport, pentru instalațiile financiare și comunicațiile unui stat. Astfel, un atac cu succes, desfășurat în mediul cibernetic, va afecta, cu siguranță, o paletă largă de activități din viața de zi cu zi ale unui stat.

Cea de-a patra variantă de acțiune specifică războiului nerestricționat este terorismul, care poate avea efecte devastatoare asupra securității unui stat.

Tacticile de acțiune specifice insurgenței, luptei de gherilă, terorismului și criminalității au caracterizat conflictele epocii moderne din Irak,

din Afganistan, din Somalia, din Cecenia sau cel israeliano-palestinian. Milițiile locale, insurgenții și, de cele mai multe ori, populația din zonele de conflict au desfășurat acțiuni specifice insurecției, pentru a determina conducerea statului să renunțe/să abdice, sau forțele aparținând unor coaliții ori alianțe care acționează în zonă să înceteze desfășurarea operațiilor militare pe teritoriul statelor mai sus menționate.

Conflictul din Ucraina ne-a demonstrat că tacticile, tehnicile și procedurile specifice războiului asimetric sunt folosite cu foarte mare succes de către o superputere la nivel global, așa cum este Federația Rusă, în scopul de a-și îndeplini obiectivele strategice prestabilite în spațiul fostei Uniuni Sovietice. Astfel, strategia folosită de Rusia în Ucraina a fost foarte bine definită și poate fi ușor analizată și înțeleasă, astfel⁴:

- în prima fază, propaganda rusă și agenții secreți au jucat rolul minorităților ruse nemulțumite, fiind suficient de convingători pentru a genera neliniște și mișcări de stradă, în Ucraina de Est;

- apoi a fost rândul „omuleților verzi”, militari activi ai forțelor SPETSNAZ și aeropurtate, care au apărut în număr mic, însă au folosit echipament militar de ultimă generație și au dat dovadă de abilități deosebite în desfășurarea acțiunilor militare cinetice și noncinetice;

- pasul următor este reprezentat de acțiunea „voluntarilor” care sunt, de fapt, foști militari. Aceștia sunt infiltrați în grupările insurgente și paramilitare, cu misiunea de a influența atitudinea membrilor acestora astfel încât să devină controlabili de către liderii de la Moscova;

- dacă este nevoie, în final, un număr mic de forțe convenționale acționează pentru a „apăra” minoritățile ruse „oprimate”.

Apariția asimetriei pe câmpul de luptă modern

Credem că un punct de cotitură în dezvoltarea rapidă a tacticilor, a tehnicilor și a procedurilor specifice conflictelor asimetrice a fost reprezentat de dorința unui grup de generali americani de a transforma Armata Statelor Unite ale Americii într-una specifică celui de-Al Treilea Val, întocmai cu cele susținute de către Alvin Toffler, în cartea lui, „Război și anti-război”. Astfel, în anii '80, generalii americani Starry și Morelli au fost investiți cu sarcina de transformare a armatei americane într-o

superputere și de reconceptualizare a modului în care aceasta urma să desfășoare acțiunile de luptă. Astfel, aceștia trebuia să pună bazele unei forțe militare superioare celei existente la momentul respectiv în lume. În acest fel, a fost creată premisa pentru apariția dezechilibrului de putere militară între statele lumii, ceea ce a determinat căutarea unor noi soluții, din partea statelor slabe sau în curs de dezvoltare, precum și a unor actori nonstatali pentru a reechilibra balanța de putere pe câmpul de luptă.

Ulterior, un alt concept pe drumul dezvoltării tacticilor, al tehnicilor și al procedurilor specifice războaielor asimetrice a fost reprezentat de *revoluția în afaceri militare*, creat, prin publicarea, în iulie 1996, de către *Departamentul de stat pentru apărare*, a documentului *Joint Vision 2010*. Prin acesta, se arăta cum vor fi folosite resursele avute la dispoziție de către stat pentru a crea o armată care să domine orice putere militară într-un spațiu de luptă dat. Astfel, generalul John M. Shalikashvili a fost cel care a statuat obiectivele de dezvoltare pentru Forțele Armate Americane, punând la dispoziția opiniei publice americane dezideratele pe care aceasta va trebui să le îndeplinească, pentru a domina câmpul de luptă, cum ar fi:

- manevra dominantă;
- angajarea precisă;
- protecția integrată;
- logistica în rețea.

Aceste patru deziderate au călăuzit activitățile de dezvoltare și de tehnologizare a Forțelor Armate Americane, în perioada imediat următoare publicării documentului respectiv. Prin adoptarea acestei strategii de acțiune pe termen lung de către Statele Unite ale Americii, s-a continuat drumul către mărirea „prăpastiei” tehnologice dintre Armata SUA și celelalte puteri militare ale lumii și, totodată, către adoptarea tacticilor specifice conflictelor asimetrice.

Mai mult, la 30 mai 2000, *Departamentul de stat pentru apărare* a declarat, prin intermediul documentului *Joint Vision 2020*, nevoia de a genera dominația totală (*full-spectrum dominance*) pe câmpul de luptă de către Armata SUA, idee care a stat la baza elaborării ulterioare a *Doctrinei Armatei Statelor Unite ale Americii*. Prin acest document, au fost previzionate amenințările cu care ar putea să se confrunte forțele americane în anul 2020, pe câmpul de luptă, și modalitățile de acțiune pentru contracararea acestora.

Dominația totală reprezintă controlul absolut al tuturor dimensiunilor spațiului de luptă modern: terestru, aerian, maritim, subteran, cosmic, informațional și cibernetic (cyber). În acest fel, libertatea de acțiune sau inițiativa inamicului, precum și posibilitatea realizării surprinderii de către acesta, într-o zonă de operații dată, sunt puternic limitate și controlate de către forțele proprii.

În opinia noastră, acestea sunt principalele momente de cotitură din istoria recentă, care au determinat dezvoltarea accelerată a tacticilor, a tehnicilor și a procedurilor de acțiune specifice conflictelor asimetrice.

În zilele noastre, analiștii militari contemporani folosesc foarte des cuvintele *asimetrie*, *asimetric* și *amenințări asimetrice*. Acest fapt se datorează, în primul rând, atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001, care, în fapt, au fost niște acțiuni de luptă asimetrice. Astfel, începând din acel moment, odată cu declararea războiului împotriva terorismului transnațional de către președintele Statelor Unite ale Americii, George W. Bush, conflictul asimetric a intrat într-o nouă eră.

Contracurarea acțiunilor specifice conflictului asimetric

Unul dintre obiectivele stabilite în „Strategia națională de securitate” este reprezentat de dezvoltarea capacităților de combatere a amenințărilor asimetrice, care reprezintă una dintre cele mai mari provocări ale mediului de securitate actual, global și regional.

Simetria și asimetria sunt probleme abordate și în *Doctrina operațiilor forțelor terestre*, unde este clar stipulat că „acțiunile militare în mediul terestru au rareori un caracter simetric, deoarece adversarii sunt întotdeauna mai mult sau mai puțin diferiți”⁵.

Una dintre cele mai importante direcții de acțiune pentru contracurarea amenințărilor de tip asimetric este reprezentată de elaborarea unei doctrine care să reglementeze problemele legate de conflictul asimetric. Ulterior, ar trebui dezvoltat întregul set de manuale de luptă și de regulamente în care să fie dezbătută foarte minuțios și problema amenințărilor asimetrice și a contracurării acestora.

O altă direcție importantă de acțiune este reprezentată de preocuparea permanentă de a avea militari foarte bine pregătiți în a planifica, a

pregăti, a executa și a evalua operații militare, care să răspundă amenințărilor asimetrice din mediul operațional actual.

De asemenea, experiența individuală dobândită de militarii români care au participat la operațiile multinaționale desfășurate în Afganistan, în Irak sau în Balcanii de Vest reprezintă o piatră de temelie în dezvoltarea capacităților Forțelor Armate Române, pentru a face față cu succes în conflictele asimetrice.

Monitorizarea și evaluarea permanentă a amenințărilor la adresa securității naționale sunt un factor decisiv pentru a avea răspunsul potrivit împotriva amenințărilor asimetrice din spațiul regional și global. Situația de securitate din Ucraina și din bazinul Mării Negre, emergența sistemului de conducere totalitarist în Turcia și fenomenul refugiaților cu care se confruntă Europa sunt câteva dintre problemele care trebuie urmărite cu atenție de către structurile naționale specializate în culegerea, în analiza și în diseminarea informațiilor. De asemenea, un factor decisiv în această direcție este reprezentat de cooperarea dintre aceste structuri și cele similare din țările vecine, precum și din cele ale țărilor membre NATO sau ale Uniunii Europene.

Se impune dezvoltarea în permanență a capacității de a implementa rapid măsurile pentru limitarea efectelor acțiunilor asimetrice desfășurate de către potențialii inamici din mediul de securitate regional sau global. Astfel, unitățile și marile unități din Forțele Armate Române, cu capacitate operațională ridicată, desemnate pentru a interveni în situații de criză și de război pe teritoriul național pentru apărarea integrității și suveranității României, trebuie să fie instruite, în egală măsură, atât pentru desfășurarea acțiunilor de luptă simetrice specifice unui război convențional, cât și pentru a face față provocărilor specifice conflictelor asimetrice.

Este necesară înzestrarea Forțelor Armate Românești cu tehnică de luptă și cu echipamente militare moderne capabile să facă față provocărilor reprezentate de amenințările asimetrice din mediul de securitate regional și global. Spre exemplu, pentru a contracura eficient acțiunile insurgente ale unui ipotetic adversar ar trebui ca Armata României să aibă în dotare aparate de zbor fără pilot (UAS – unmanned aircraft system) cu posibilități de lovire și de interceptare, sisteme de bruij electronic de mare putere și precizie, precum și echipamente de comunicații și informatică de ultimă generație.

Concluzii

O parte dintre analiștii militari contemporani sunt de părere că omenirea se îndreaptă către o perioadă de revenire în prim-plan a acțiunilor de luptă convenționale, specifice conflictului simetric. Însă, trebuie să se facă diferența dintre asimetria la nivel strategic, care caracterizează abordarea conflictului de către Forțele Coaliției Multinaționale, atunci când se confruntă cu un actor nonstatal, cum este cazul organizației teroriste Al-Qaeda, și asimetria de tip structural, care își are originile în dezechilibrul de putere de luptă dintre cei doi actori ai unui conflict.

Poate cea mai importantă caracteristică a asimetriei, în cadrul unui conflict armat, este extinderea utilizării acestui concept în ultimele decenii. Conflictul asimetric este o problemă globală. Războiul contra terorismului transnațional și conflictele contemporane vor avea întotdeauna o latură specifică „asimetrică”.

În zilele noastre, când pronunțăm cuvântul *asimetric*, imediat, în imaginația noastră, se conturează poza unei grupări teroriste specializată în folosirea tacticilor, tehnicilor și procedurilor de acțiune extrem de violente împotriva statelor dezvoltate, în momentele în care acestea sunt cele mai vulnerabile. Însă conflictele din Afganistan, din Irak sau din Siria demonstrează faptul că războiul simetric dintre forțe militare este cât se poate de real și viu – vezi asaltul orașului Mosul (Irak) sau a localității Raqqa (Siria). Iar, în desfășurarea acestor conflicte, vor exista întotdeauna elemente specifice asimetriei, apărute ca urmare a fenomenului de globalizare, de dezvoltare tehnologică, ce a mărit prăpastia dintre statele dezvoltate și actorii nonstatali, precum și a decalajului economic dintre părțile implicate în conflict.

Trăim în epoca în care acțiunile de luptă specifice conflictului asimetric sunt foarte des folosite de către state cu o putere militară și/sau economică considerabilă. De fapt, aceste acțiuni au fost întotdeauna parte a conflictelor armate, încă din epoca lui Sun Tzu.

Cei mai mari strategii au căutat, cu precădere, asimetria și au știut cum să profite de aceasta și cum să o pună în practică, dar numai prin prisma simetriei conflictelor armate. Astfel, cu mai mult de 1.500 de ani în urmă, Sun Tzu spunea că: „Întreaga

artă a războiului este bazată pe înșelătorie. Momește inamicul pentru a-l prinde în capcană; simulează dezordinea și lovește-l”⁶. „Când inamicul se concentrează, pregătește-te să lupți contra lui; acolo unde este puternic, evită-l”⁷.

Carl von Clausewitz a fost strategul care ne-a împărtășit concepte și doctrine specifice conflictelor convenționale, regulate și asimetrice. Acești strategii militari ne-au împărtășit din secretele folosirii simetriei pe câmpul de luptă, pentru a înțelege mai bine asimetria, și viceversa.

NOTE:

1 Ralph Peters, *Our Soldiers, Their Cities*, traducere, Parameters: US Army War College Quarterly, vol. XXVI, no. 1, 1996, p. 43.

2 *** *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), București, 2009, <https://dexonline.ro/definitie/simetrie>, accesat la 26.07.2018.

3 *Ibidem*.

4 *Assessing the conventional force imbalance in Europe*, www.randcorporation.com, accesat la 10.08.2018.

5 *Doctrina operațiilor forțelor terestre*, Editura București, 2017, p. II-9.

6 Sun Tzu, *Arta Războiului*, p. 6, www.vistieria.ro/carti/istoria_universala/arta_razboiului.pdf, accesat la 09.08.2018.

7 Sun Tzu, *Arta Războiului*, p. 7, www.vistieria.ro/carti/istoria_universala/arta_razboiului.pdf, accesat la 09.08.2018.

BIBLIOGRAFIE

*** *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), București, 2009.

*** *Doctrina Armatei României*, București, 2012.

*** *Doctrina operațiilor forțelor terestre*, București, 2017.

*** *Strategia națională de apărare a României pentru perioada 2015-2019*, București, 2015.

*** *Carta albă a apărării*, București, 2017.

Peters Ralph, *Our Soldiers, Their Cities*, US Army War College Quarterly, vol. XXVI, no. 1, 1996.

Sun Tzu, *Arta Războiului*, www.vistieria.ro/carti/istoria_universala/arta_razboiului.pdf

www.wikipedia.com

www.randcorporation.com